

Om historisk tenkning

David-Alexandre Wagner, 2023

IKS, UIS/Språkløyper.no

Siden 1960- og 1970-årene og den såkalte «kognitive revolusjonen», samt viljen til å løsrive seg fra autoritets- og maktforhold i samfunnet, har fokuset i utdanning flyttet seg. Fra å bare lære bort faktakunnskaper definert og fastsatt av eksperter har man satset på å lære bort ferdigheter, verktøy og metoder som gjør elevene i stand til å tenke selvstendig og kritisk, og til selv å bygge og fornye sine kunnskaper. Dette kan også forstås som dybdelæring.

I historieundervisning har begrepet historisk tenkning fått en viktig rolle. Historisk tenkning dreier seg om å forstå de fagspesifikke regler og prosedyrer for å «tenke som en historiker» – hvordan skrives og produseres historiekunnskaper?

Mye arbeid er blitt lagt ned, av forskjellige forskermiljøer i de vestlige landene (Storbritannia, Nord-Amerika, Nord-Europa), for å definere hva historisk tenkning består i. Dette har resultert i flere teoretiske modeller, ofte omtalt som forskjellige «skoler». Vi skal presentere tre av dem, nemlig Sam Wineburgs modell for å «tenke som en historiker»; Peter Seixas og Tom Mortons sine «Big Six» konsepter om historisk tenkning; og Carla Van Boxtel og Janet van Drie sin modell om «historisk resonnement».

Sam Wineburgs hovedprinsipper for å «tenke som en historiker»

Ved å sammenligne hva en historiker gjør med en historisk kilde kontra hva skoleelever gjør, har Wineburg definert fire hovedmomenter som preger ekspertenes arbeidsmåter:

- Undersøke kildens opprinnelse («sourcing»)
- Etablere kildens kontekst
- Nærlese kildens innhold
- Sammenligne kildens innhold med det man ellers vet eller med innholdet i andre kilder

Peter Seixas og Tom Morton sine «Big Six»

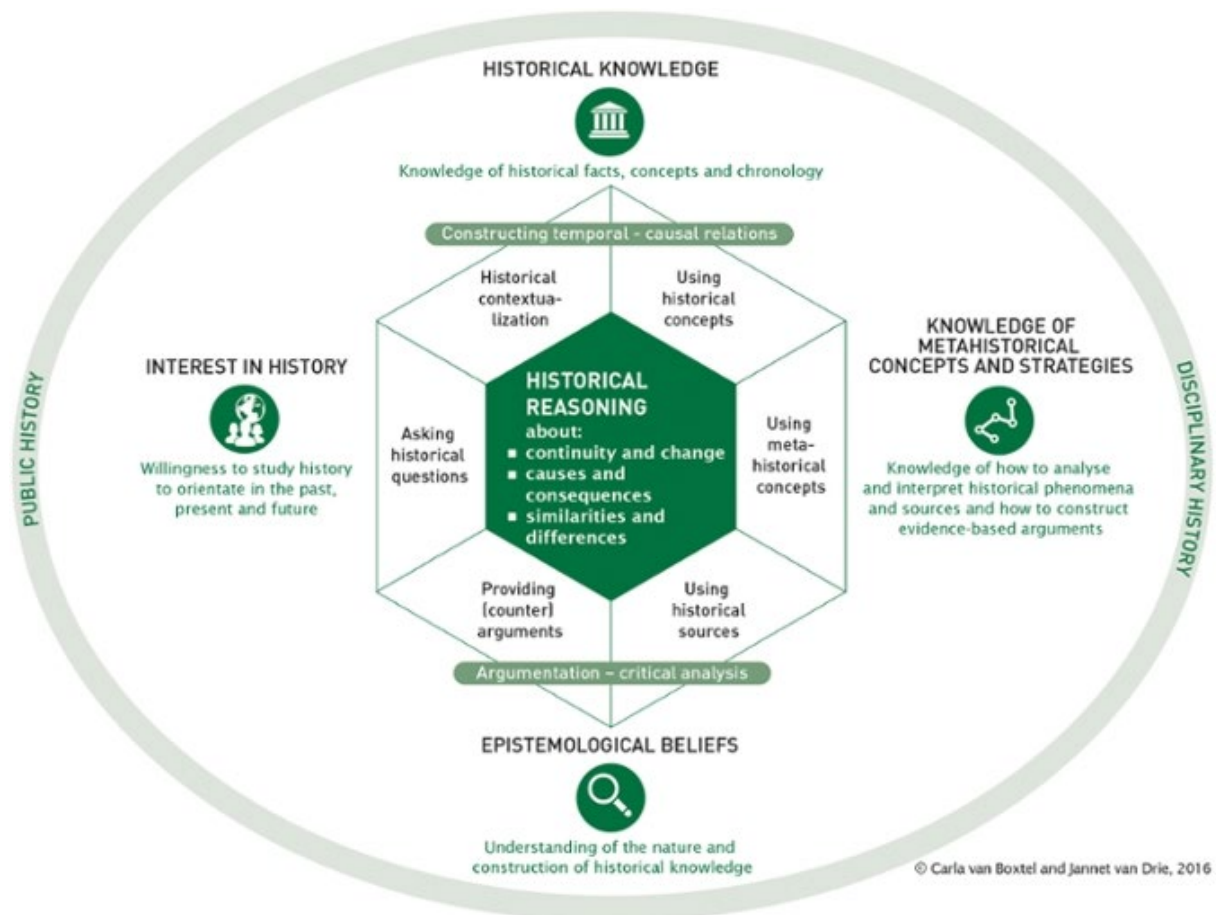
I kjølvannet av britisk forskning har kanadiske Seixas og Morton formulert seks «metakonsepter» som beskriver utfordringene en historiker konfronteres med når hen skal produsere historiekunnskaper/fortellinger:

- **Historisk signifikans:** Dette innebærer å definere/velge ut hvilke historiske hendelser og fenomener som er av betydning for en gitt historisk fortelling.
- **Kilder/Belegg:** Hvilke historiske kilder har man til disposisjon for å granske en hendelse eller et fenomen?
- **Årsaker og virkninger:** Hvilke årsaker og virkninger kan assosieres med dette historiske fenomenet?
- **Kontinuitet og endring:** Hvilke krefter og fenomener kan sies å være stabile og uendrede i en historisk periode/hendelse og hvilke kan anses som et brudd med fortiden?
- **Perspektivtaking:** Fra hvilket perspektiv er historien fortalt? «Hvem» sin historie er det? Er det flere forskjellige måter en hendelse/et fenomen kan tolkes på?
- **Bedømming og etisk dimensjon:** Hva slags læring kan man få ut av denne historiske fortellingen? Dette dreier seg om de refleksjonene en hendelse eller et fenomen kan

frembringe for å orientere oss selv eller for å forstå vår egen tid eller andre historiske perioder.

Carla van Boxtel og Janet van Drie sin modell om «historisk resonnement» («historical reasoning»)

Van Boxtel og van Drie har laget en modell som omfatter alle aktiviteter, konsepter og dimensjoner knyttet til arbeidet med historie (se figur herunder)

I midten av figuren ser vi kjernen i historisk resonnement, som består av å fundere over kontinuitet og endring, årsaker og virkninger, og likheter og forskjeller mellom historiske hendelser og fenomener.

Kjernen i midten består i a) å konstruere tidsmessige og kausale forhold («constructing temporal-causal relations») og b) å argumentere og analysere («Argumentation – critical analysis»). I praksis gjøres dette etter seks aktiviteter: å stille spørsmål («asking historical questions»); sette hendelser i deres historiske kontekst («historical contextualization»); bruke historiske konsepter og metakonsepter, bruke historiske kilder; komme med (mot)argumenter.

Videre beror disse aktivitetene på en grunnleggende interesse for historie, solide faktakunnskaper, kunnskaper om metakonsepter og strategier om historie som faglig disiplin, og om epistemiske tro og tanker om historie som fag.

Modellen i sin helhet representerer både historien sin plass i samfunnet og kulturen vår, og historie som fagdisiplin.

Man kan også se en del likhetstrekk mellom denne modellen og ambisjonene i LK20 sine læreplaner for historie og samfunnsfag.